

Реалізація стратегії суб'єктивації висловленнями з імплікатурами у промові Дональда Трампа щодо боротьби з коронавірусом

А. Ш. Хамаршек

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Corresponding author. E-mail: lotmail1a_ha_92@hotmail.com

Paper received 30.05.20; Accepted for publication 16.06.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-230VIII38-06>

Анотація. Статтю присвячено аналізу промови Дональда Трампа щодо пандемії коронавірусу. Об'єктом аналізу є висловлення з імплікатурами, які аналізуються на предмет особливостей реалізації локальної стратегії суб'єктивації. Стратегія суб'єктивації передбачає намагання політика виокремити себе з-поміж когорти інших політичних діячів. Для реалізації даної стратегії характерне використання тактик звинувачення, знаходження цапів-відбувайлів та застосування емоційно-оцінної лексики. Конверсаційні імплікатури відіграють важливу роль у реалізації стратегії суб'єктивації.

Ключові слова: політичний дискурс, стратегія, імплікатури, тактика, суб'єктивація.

Вступ. У світлі панівної когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістичні дослідження на сучасному етапі приділяють багато уваги лінгвопрагматичним особливостям реалізації стратегій і тактик дискурсів різних типів. У такий спосіб лінгвопрагматика зближується з психолінгвістикою і соціальною психологією. Як підкреслює Л. Р. Безугла, «наразі лінгвопрагматику цікавлять не тільки засоби вираження різноманітних мовленнєвих дій, але і те, чому ці дії реалізуються. Саме в площині дискурсивних стратегій можна знайти відповідь на питання, чому саме мовець здійснює ті чи інші МА в конкретному дискурсі та намагається передати певні імплікатури» [1, с. 74].

Великий пояснювальний потенціал має дискурсивно-стратегічний підхід і в політичній лінгвістиці. Аналіз промов політичних діячів на предмет наявності навмисно прихованих смислів – імплікатур – здатний пролити світло на певні маніпулятивні, суб'єктивістські та популістські прийоми, які застосовуються задля впливу на електорат. Отже, встановлення особливостей реалізації стратегії суб'єктивації висловленнями з імплікатурами в американському політичному дискурсі є актуальним завданням сучасного мовознавства.

Короткий огляд публікацій по темі. Серед науковців сучасності, що займалися вивченням стратегій та здійснювали спробу їхньої класифікації, слід відзначити О. Іссерс, А. Белову, Т. А. ван Дейка, О. Селіванову [4; 2; 3; 5.]. Зокрема, Т. Янко розглядає комунікативну стратегію як усвідомлений вибір комунікативних намірів та розподіл квантів інформації за комунікативними складовими. Дослідниця вважає, що комунікативна стратегія включає в себе: «вибір глобального мовленнєвого наміру, вибір компонентів семантики речення та екстралінгвістичної конституції, визначення обсягу інформації, співвіднесення квантів інформації про ситуацію зі станами свідомості комунікантів і фактором емпатії, визначення послідовності комунікативних складових, налаштування комунікативної структури висловлювання на певний комунікативний режим і жанр» [6, с. 28–53]. Із цього випливає, що стратегія передбачає свідомий вибір мовцем тих чи інших засобів мови і мовлення, в залежності від його комунікативних цілей.

Найбільш поширеною вважається класифікація стратегій Т. А. ван Дейка, який виокремлює три типи: глобальні, локальні та мовленнєві стратегії [3, с. 273–

274]. Оскільки глобальна стратегія визначає когнітивний план спілкування, «загальну організацію певної послідовності дій» [3, с. 272], глобальною стратегією політичного дискурсу доцільно вважати стратегію впливу. На окремих ділянках дискурсу глобальна стратегія втілюється в локальних стратегіях, а на рівні мовленнєвих актів локальна та глобальна стратегії втілюються у мовленнєвій стратегії, яка безпосередньо пов'язана з мовними властивостями висловлень, та відповідає поняттю тактики. Тактика являє собою спосіб реалізації стратегії, що впливає на вибір мовцем засобів здійснення комунікативних дій. Тактика є спектром прийомів реалізації стратегічного задуму, конкретною реалізацією стратегії на певному етапі комунікації.

Аналіз емпіричного матеріалу продемонстрував, що в американському політичному дискурсі імплікатури є характерними для реалізації таких локальних стратегій, як маніпуляція, суб'єктивація, популізм, фасцинація та спрощення інформації. О. Яшенкова вказує на такі основні стратегії політичного дискурсу: «самопрезентація, агітаційна, формування емоційного контролю, інформаційно-інтерпретаційна, аргументативна, маніпулювання, дискредитація, напад, самозахисту тощо» [7 с. 168-170]. Стратегія саморепрезентації виступає ключовою у політичній комунікації. Саме завдяки застосуванню стратегії саморепрезентації політику вдається продемонструвати свої найкращі якості та сформувані позитивний імідж. Ми, наслідуючи приклад західних соціологів, називаємо стратегію саморепрезентації стратегією суб'єктивації.

Метою статті є встановлення лінгвопрагматичних властивостей висловлень з імплікатурами, які стосуються реалізації ними стратегії суб'єктивації в американському політичному дискурсі.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження слугує промова Дональда Трампа на тему пандемії коронавірусу, виголошена в березні 2020 року. Методами дослідження є метод суцільної вибірки, контекстуальний і конверсаційний аналіз та аналіз імплікатур.

Результати та їхні обговорення. Стратегія суб'єктивації дозволяє політику виокремити себе з-поміж когорти інших політичних діячів як того, хто справді може встановити справедливість та забезпечити виконання обіцянок.

Згідно з умовиводами Федеріко Тарагонні, концеп-

ція «політичної суб'єктивації» була заснована у філософії Ганною Арендт, Джудіт Батлер, Ернесто Лаклау і Жак Ранч'є та перетинає безліч теоретичних поглядів. Однак соціологія продовжує не використовувати цю концепцію з кількох причин. Однією з них є антисоціологічна формація концепції: філософи протиставляють її «соціологічному» або «соціократичному» підходу суспільного життя, адже політична суб'єктивація описується як процес, в якому індивіди «виходять» із суспільства [11, с. 117]

Саме ця ідея «виходу із суспільства» переключається з метою політика виділити себе на фоні інших людей. Реалізація стратегії суб'єктивації дозволяє піднести свою особу над політичним Олімпом та підкреслити власну значущість. У сучасному суспільстві, для якого характерне обожнювання окремих людей (знаменитостей), постає питання про так званий культ особистості. У засобах медіа прослідковується тенденція фокусувати увагу аудиторії на конкретних «персоналіті». Згідно з точкою зору боснійського науковця Адріана Пекотіка, у політиці також існує «Дарвіністська культура», за якою лише найкращі матимуть успіх. Це означає, що політики можуть стати успішними через те, ким вони є, а не завдяки підтримці чи можливостям, які їм дають. Саме тому акцент на особистості політика розширює можливості впливу на електорат [8].

Завуальовуючи мотив зосередити увагу на собі як на єдиній надії суспільства, політик використовує висловлення з імплікатурами, які дозволяють йому передати більший смисл у порівнянні з тим, що було насправді сказано. Саме тому вважаємо за доцільне аналізувати способи реалізації стратегії суб'єктивації через призму висловлень із імплікатурами.

Аналіз імплікатур проводиться з опертям на виокремлені Г. П. Грайсом два типи – конвенційні й конвенційні імплікатури [12, с. 243–265]. Під конвенційністю розуміється відповідність мовних одиниць у дискурсі загальноприйнятому значенню, яке за мовною конвенцією зафіксовано в словниках. Конвенційні імплікатури прив'язані до мовних одиниць, які є тригерами імплікатур. Під терміном «тригер» розуміємо мовні засоби, які викликають інтендування та активацію імплікатури у свідомості комунікантів [9, с. 215]. Виведення конвенційних імплікатур відбувається на основі дискурсивного контексту. Вони не мають мовних тригерів, натомість на їхню наявність адресату вказують певні лексичні одиниці та тактики, які він використовує для виведення імплікатури, – індикатори, проте основним індикатором імплікатури є дискурсивний контекст [1, с. 57].

У промові на тему пандемії коронавірусу Дональд Трамп не лише коментує стан речей у світі та підбадьорює співвітчизників. Він активно застосовує стратегію суб'єктивації, зосереджуючись на власних діях та здобутках у боротьбі з коронавірусом. Починаючи свою промову, Дональд Трамп одразу ж підкреслює, що епідемія коронавірусу в Америці – не його вина:

(1) *Fellow Americans, tonight I want to speak with you about our nation's unprecedented response to the coronavirus outbreak that started in China and is now spreading throughout the world. +> As it started in China, China is guilty. +> No one has ever responded to the threat better than we do now. +> We are governing better than*

the previous government.

Президент Трамп неодноразово називав коронавірус китайським вірусом, звинувачуючи Китай у всесвітніх проблемах, чим викликав обурення політиків всього світу. Іменник *outbreak*, що означає неочікуваний початок чогось неприємного та поганого, та дієслово *started* слугують індикаторами конвенційної імплікатури *Оскільки це почалося в Китаї, Китай винний*. Ця імплікатура відображає тактику знаходження «цапів-відбувайлів» та відводить від самого політика підозри щодо його вини у поширенні хвороби Америки. Крім того, Трамп використовує прикметникове словосполучення *unprecedented response*, яке слугує індикатором імплікатури *Ніхто ніколи не реагував на загрозу краще за нас*. Сучасний світ вже стикався з пандеміями. Наприклад, пандемія вірусу SARS припала на час правління Барака Обами, представника партії-конкурента. Ця пресупозиційна інформація є індикатором конвенційної імплікатури *Ми управляємо країною краще, ніж попередники*. Таким чином реалізується тактика звинувачення опонентів, яка в свою чергу сприяє позитивному враженню про чинного президента на фоні «поганих» опонентів.

Дональд Трамп продовжує підкреслювати свою непричетність до складної ситуації з пандемією та буде таким ланцюжок імплікатур:

(2) *From the beginning of time, nations and people have faced unforeseen challenges, including large-scale and very dangerous health threats. This is the way it always was and always will be. It only matters how you respond, and we are responding with great speed and professionalism +> Humanity has always been threatened by illnesses, so today's situation is not my fault. +> I'm doing everything possible and what I'm doing is the best you could ever get.*

Говорячи про одвічні загрози здоров'ю людства, він використовує ідіоматичні вирази з гіперболізованим значенням *from the beginning of time* та *this is the way it always was and always will be*, які дозволяють вивести конвенційну імплікатуру *Сьогоднішня ситуація – не моя вина*.

Індикаторами імплікатури *Я роблю все можливе і те, що я роблю, – найкраще, що ви могли б отримати*, слугують слова та словосполучення з позитивним оцінним забарвленням *надзвичайна швидкість та професіоналізм*.

Далі Трамп продовжує порівнювати надзвичайні міри, впроваджені американським урядом, зі слабкими, на його думку, спробами боротися з вірусом у Європі:

(3) *And taking early intense action, we have seen dramatically fewer cases of the virus in the United States than are now present in Europe. +> We are acting in a much more efficient way than they do in Europe. +> My government works better than the European one.*

Індикаторами імплікатури *Ми працюємо значно ефективніше, ніж у Європі* слугують словосполучення, які у даному контексті мають позитивне забарвлення: *інтенсивні дії на ранньому етапі* та *незрівнянно менше випадків захворювання*. На основі порівняння кількості захворілих у Америці та Європі вибудовується конвенційна імплікатура *Ваш уряд дбає про вас краще, ніж уряди Європи*.

Описуючи дії Європейського Союзу, президент Трамп використовує дієслово з негативним забарвленням *to fail* щодо заходів проти коронавірусу:

(4) *The European Union failed to take the same precautions and restrict travel from China and other hot spots. As a result, a large number of new clusters in the United States were seeded by travelers from Europe.* +> *The clusters in the US were caused by EU failure in taking precautions. It's all their fault.*

Трамп говорить про те, що випадки коронавірусу, зафіксовані в США, були «посіяні» туристами з Європи. Таким чином, він формує конwersаційну імплікатуру *Випадки коронавірусу в США були спричинені провалом Європейського Союзу у прийнятті запобіжних заходів. Це все – їхня вина.* За допомогою тактики «знаходження цапів-відбувайлів» політик намагається зняти з себе відповідальність за прорив пандемії у США та вигідно виділитися на фоні провальних дій лідерів Європи.

Описуючи власні дії по запобіганню розповсюдження вірусу та боротьби з можливою фінансовою кризою, президент використовує особові та присвійний займенники першої особи однини *I* та *my* (*administration*), тим самим вказуючи на свою виняткову роль у забезпеченні здоров'я та фінансового добробуту усіх американців:

(5) *After consulting with our top government health professionals, I have decided to take several strong but necessary actions to protect the health and well-being of all Americans. My administration is coordinating directly with communities with the largest outbreaks, and we have issued guidance on school closures, social distancing and reducing large gatherings. To ensure that working Americans impacted by the virus can stay home without fear of financial hardship, I will soon be taking emergency action, which is unprecedented, to provide financial relief. I will be asking Congress to take legislative action to extend this relief.* +> *I make decisions that will protect you.*

Тут стратегія суб'єктивації реалізується разом із стратегією популізму за рахунок конwersаційної імплікатури *Я* *приймаю рішення, які захистять вас.*

Говорячи про можливі фінансові труднощі та превентивні заходи щодо них, Дональд Трамп стверджує, що впроваджена ним економічна політика призвела до того, що економіка Америки стала найвеличнішою у світі:

(6) *Because of the economic policies that we have put into place over the last three years, we have the greatest economy anywhere in the world, by far. Our banks and financial institutions are fully capitalized and incredibly strong. Our unemployment is at a historic low. This vast economic prosperity gives us flexibility, reserves, and resources to handle any threat that comes our way.* +> *During my rule our economy has become the greatest.* +> *While I'm your president, you have nothing to worry about.*

Обставина часу *протягом останніх трьох років* активує пресупозиційне знання про те, що саме три роки

тому Трамп став президентом. Результати своєї політики Дональд Трамп описує епітетами з позитивним емоційним забарвленням *the greatest, fully capitalized, incredibly strong*. Використання найвищого ступеню порівняння прикметника та обставин міри ще більше підкреслюють виключне становище американської економіки. Вони, разом із пресупозиційним знанням про період президентства Дональда Трампа, слугують індикаторами імплікатури *Протягом мого правління наша економіка стала наймогутнішою.* Описуючи тогочасний стан економіки як *величезне економічне процвітання*, Трамп говорить, що це дає їм змогу впоратися з будь-якими небезпеками, що з'являться на шляху. Таким чином, він вибудовує другу імплікатуру у ланцюжку: *Поки я ваш президент, вам не варто переїматися.*

Президент активно використовує стратегію суб'єктивації разом із стратегією популізму, підкреслюючи, що саме він є той, хто безперервно дбає про щастя американців:

(7) *I will never hesitate to take any necessary steps to protect the lives, health, and safety of the American people. I will always put the well being of America first.* +> *I am the president, who takes full care of you, Americans.*

Реалізувати ці стратегії йому дозволяє використання імплікатури *Я – той президент, який повністю покідується про вас, американці.* Індикаторами цієї імплікатури слугують особові займенники першої особи однини та ідіоматичний вираз *put something first*, який означає «вважати когось або щось більш важливим, ніж будь-що інше» [10].

Завершує свою промову президент словами, які апелюють до серцець американців:

(8) *God bless you, and God bless America.* +> *God is with us. He will help us in this fight with the virus.*

Оскільки це дуже релігійна нація, Дональд Трамп використовує стратегію фасцинації, згадуючи про Боже благословення для Америки. Таким чином він показує, що поділяє релігійні погляди свого народу та продукує імплікатуру *Бог з нами. Він допоможе нам у боротьбі з вірусом.*

Висновки. Аналіз емпіричного матеріалу показав, що стратегія суб'єктивації є характерною для американського політичного дискурсу та реалізується за допомогою тактик звинувачення, знаходження цапів-відбувайлів та використання емоційно-оцінної лексики. Імплікатури відіграють важливу роль у реалізації стратегії суб'єктивації, яка реалізується у комплексі зі стратегіями популізму і фасцинації. Для проаналізованої промови характерне використання конwersаційних імплікатур, в той час, як конвенційні імплікатури відсутні. Індикаторами імплікатур найчастіше виступають особові займенники першої особи однини, які підкреслюють виняткову роль промовця у виконанні тих чи інших заходів, та лексика з позитивним (для опису досягнень промовця) та негативним (для опису діяльності опонентів) емоційним забарвленням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла Л. Р. Теоретико-методологічні засади лінгвопрагматичних досліджень дискурсу. Від слова до діла: лінгвопрагматика дискурсу. Вінниця: Нова Книга, 2020. С. 16–75.
2. Белова А. Д., Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. Мовні і концептуальні картини світу: зб.наук.пр. Київ: КНУ ім. Т.Шевченка, 2004. С. 11-16.
3. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Москва, 1989. 307с.

4. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва: Издательство ЛКИ, 2008. 288 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава, 2008. 712 с.
6. Янко Т. Е. О понятиях коммуникативной структуры и коммуникативной стратегии. Вопросы языкознания, 1999. № 4. С. 28-53.
7. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 312 с.
8. Adrian Pecotic. Cults of Personality and Where to Find Them. Psychology today: Synapsis, Sanity, Society. 2019. URL: [https://www.psychologytoday.com/us/blog/synapsis-sanity-](https://www.psychologytoday.com/us/blog/synapsis-sanity-society/201906/cults-personality-and-where-find-them)
9. Brown P., Levinson S.C. Politeness: Some universals in language usage. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. 345 p.
10. English Collins dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/put-someone-first>
11. Federico Tarragoni. Du rapport de la subjectivation politique au monde social. Les raisons d'une mésentente entre sociologie et philosophie politique. Dans Raisons politiques, 2016. N° 62. P. 115–130.
12. Grice H. P. Logik und Konversation. Handlung, Kommunikation, Bedeutung. Frankfurt : Suhrkamp, 1993. S. 243–265.

REFERENCES

1. Bezuglaia, L. R. Theoretical and methodological foundations of linguopragmatic studies of discourse // Vid slova do dila: lingvopragmatyka diskursu, 2020. Vinnytsya: Nova Knyga, P. 16–75.
2. Byelova A. D. Communicative strategies and tactics: problems of taxonomy // Movni i konceptualni kartyny svitu: zb.nauk.pr, 2020.. Kyiv: KNU im. T.Shevchenka, P. 11-16.
3. Dejk, T. A. Language. Knowledge. Communication, 1989. Moscow: Progress, 307 p.
4. Issers O. S. Communicative strategies and tactics of Russian speech, 2008. Moskva: Izdatel'stvo LKI, 288 p.
5. Selivanova O. O. Modern linguistics: directions and problems, 2008. Poltava, 712 p.
6. Yanko T. E. On the concepts of communicative structure and communicative strategy // Voprosy yazykoznaniiya, 1999, № 4. P. 28-53.
7. Yashenkova O. V. Fundamentals of the theory of language communication // Navchalnyj posibnyk, 2010. Kyiv: Vydavnychyj centr «Akademiya», 312 p.

Realization of the subjectivation strategy by means of utterances with implicatures in Donald Trump's speech on coronavirus control

A. Sh. Khamarshekh

Abstract. The article aims to analyze Donald Trump's speech on coronavirus control. The object of the analysis is utterances with implicatures that are studied on peculiarities of the implementation of a local strategy of subjectivation. Using the subjectivation strategy, a politician attempts to stand out from the crowd of other politicians. The speech means that are used for the strategy realisation are the following: a tactic of accusing, a tactic of finding a scapegoat, and emotional-evaluative vocabulary. Conversational implicatures play a significant role in realisation of the subjectivation strategy.

Keywords: political discourse, strategy, implicatures, tactic, subjectivation.